

► ◀ ☀ Nutné práce na zahrádce v listopadu a prosinci:

použité informace jsou čerpány: www.zahradkari.cz: ↓

► ◀ Listopad svým chladnějším, vlhčím počasím umožňuje na zahrádce přesazovat ovocné stromky - např. jádroviny můžete vysazovat až do zámrazu. Vysazujete-li maliník, seřízněte výhony hned po výsadbě (na 30 cm). Tímto zásahem budete aktivovat pupeny u kořenů k tomu, aby rostliny na jaře vyrašily v nové pruty.

► ◀ Z révových keřů se sklízají poslední hrozny pozdních odrůd. Půda se po sklizni u keřů kypří, keře můžete přihnout zemí, nebo kompostem. Všechno spadlé listí shrabte a uklid'te, neboť poskytuje zimní úkryt škůdcům a může být infikováno spórami houbových chorob. Chorobami napadené listí se likviduje ohněm, ostatní je možné zkompostovat s dalším materiálem, bohatším na dusík (spadlé listí obsahuje dusíku velmi málo a proto se současně do kompostu přidává rohovina, nebo močovina).

► ◀ Po opadu listů na zahrádce se používá také tzv. podzimní asanační postřik měďnatými přípravky. Při tomto zásahu se postřikují stromy, keře a opadané listí na zemi. Larvy vlnatky krvavé se na přezimování stěhují ke kořenům stromů - proto k patám stromů nasypete prachové vápno, které tyto larvy hubí. Kontrolujte lepové pásy proti píd'alkám a v případě, že lep již přestává lepit, tak jej obnovte.

► ◀ Ovocné stromy pohnojte kompostem mělkým zapravením do půdy, u mělce kořenicích (meruňky, broskvoně, či jádroviny na typových podnožích) však velmi opatrně, abyste nepoškodili kořeny. U nově vysázených stromků a mladých rostlin nahrňte půdu a kompost ke kmínkům a ponechte takto do jara. U bobulovin se osvědčilo mulčování půdy různou organickou hmotou (odřezky dřeva, hobliny, sláma, listí). Tato hmota se nastýlá buď přímo v surovém stavu, nebo po zkompostování, kdy se využije uvolnění živin současně k hnojení.

► ◀ Dosud nesklizenou mrkev urychleně sklid'te, jakož i příp. celer a kořenovou petržel, které vám ze října zůstaly ještě v půdě. Po očištění kořenů a zbavení listů můžete tyto zeleniny ukládat do písku ve sklepech. Černý kořen nastelte ochrannou vrstvou (listí, nebo hnůj) do výše 20 cm. Pro zvýšení izolační schopnosti této vrstvy nastýlaný materiál načechejte. Po tomto opatření můžete sklízet podle potřeby i v zimě. Před silnými mrazy založte ze zahrádky do sklepa čínské zelí. Uvolněné záhony po sklizni vyčistěte od rostlinných zbytků a plevelů a hluboko zryjte. Podle možností rozvezte na zryté záhony kompost.

► ◀ Na zahrádce vám zůstávají v zemi zimní odrůdy růžičkové kapusty, hlávkové kapusty (ARKTA), kadeřávek, salát, česnek. Hrozí-li holomrazy, je dobré tyto rostliny chránit listím, chvojím, nebo slamnatým hnojem. Ke konci měsíce založte v pařeništi, nebo ve sklepech pór a na rychlení si připravte rebarboru. Rostlinu rebarbory po vyrytí z půdy i s balem (když již jí odumřou listy) uskladněte přechodně na chladném místě (stodola apod.). Kořeny chraňte proti vyschnutí, případný mráz pouze stimuluje rašení rostliny. Tu přenášejte do sklepa až tehdy, kdy ji budete chtít rychlit.

► ◀ Listopadové počasí obvykle umožňuje dosázet keře růží, ale i některé cibuloviny, které nejsou příliš náročné na délku, potřebnou k zakořenění - cibulovité kosatce, snědek, či modřence. Všechny keře růží nahrňte zeminou s kompostem (aspoň 20 cm nad místo očkování), bujné výhony seřízněte před nahrnutím asi o 1/3. Stromkům růží se po opatrném ohnutí k zemi upevňují korunky, po svázání se zakrývají chvojím, listím či slámou a kopčí zeminou. Nelze-li kmínek ohnout, obalte pečlivě celou korunku i s místem očkování silným papírem a dobře zavažte. Chvojím, nebo podobným materiálem zakryjte na zimu rovněž choulostivější rostliny na skalce a dvouletky, které by měly příští rok kvést. Stonky trvalek ořežte a ořezané zbytky se semeny ze zahrádky odstraňte. Jestliže nemrzne, tak stálezelené dřeviny a jehličnany na zimu důkladně zalijte. Živé ploty jehličnanů máte možnost ještě tento měsíc tvarovat, koncem měsíce se můžete pustit do prořezávání okrasných dřevin. K tomu, aby byla co nejlépe využita zimní vláha okrasnými dřevinami, proved'te obrytí. U listnatých keřů se toto kypření provádí po opadu listí, které kypřením mělce zapravíte do povrchové vrstvy půdy. Také k rododendronům a azalkám přihrňte listí, nebo listí s rašelinou. Některé okrasné dřeviny jsou zvláště citlivé na holomrazy (tamaryšky, komule, ibišky) a proto doporučujeme tyto rostliny chránit nakrytím asi 20 cm vrstvy listí na zemi v místě, kde je možné předpokládat kořeny.

Mimo namulčování slámou u plaménku můžete nadzemní část rostliny do výše 1,5 m obalit proti účinku východních větrů. Provádí se to zvláště u velkokvětých typů, aby rostliny nezmrzly až k zemi.

►◄ Mečíkové hlízy před uskladněním očistěte v době, kdy lze starou hlízu snadno oddělit od lůžka nové hlízy (odstraňte zbytky stonku, usušte) a přeneste do místnosti, kde budou přezimovat. Vhodné je i před uskladněním hlízy suchou cestou (zaprášením) namořit. Přezimujte je nejlépe na plochých lískách (nejvíce 2 vrstvy na sobě pro snadnou kontrolu) v podmínkách sucha a dobrého větrání za teplot 5-10 °C.

►◄ Hlíznaté a cibulnaté květiny, které vám zůstávají v půdě přes zimu, nakryjte 6 cm vrstvou kompostu. Trávník, na kterém vám zvláště záleží, můžete na zimu pokrýt vrstvou kompostové zeminy (cca 5 cm) proti vymrzání. Vodní rostliny (lekníny apod.) přeneste na místo jejich přezimování (např. sklep s teplotou do + 5 °C). Všechny vodní nádrže vypusťte a naplňte listím, kádě po vylití vody naplňte rašelinou. Koncem měsíce ošetřete rovněž vodovod na zahrádce (vyprázdění, obalení trubek vystupujících z půdy vrstvou slámy, obalení kohoutků).

►◄ Prosinec i tehdy, když na zahrádce neleží sníh, není ani zamrzlá půda a svítí slunce, přináší majiteli zahrádky více času, než kdykoli jindy během roku již proto, že se začíná již po 16. hodině šerit a ráno se rozednívá relativně později. Většina prací na zahrádce je již hotová a blížící se zimu prozrazuje i některé ptactvo (sýkorky), které stále častěji nalétá k lidským obydlím. Nezapomeňte jim vyvěsit krmítko - připevňujete-li ho na kůl, který ze zahrádky na jaře odstraňujete, zatlučte jej včas, dokud půda není ještě zamrzlá. Při příkrmování pěvců dbejte na to, aby krmivo nezvlhlo.

►◄ Z ovocných stromů můžete odstraňovat mumifikované (ty jsou na bezlistých stromech snadno viditelné) a jinak poškozené zapomenuté plody, odstraňte všechny opadané plody pod stromy a můžete podle přízně počasí začít oškrabávat starou borku z kmenů rovnou na plachtu, u stromu podloženou. Všechny oškrábané části palte.

►◄ Od poloviny měsíce se již mohou řezat rouby pro jarní přeroubování ovocných stromů. Již začátkem měsíce (na sv. Barboru) je dobré pro ozdobu bytu nařezat několik výhonů planých třešní se zjevnou násadou květních pupenů, nebo trnek pro domácí rychlení ve váze. Ty vám do vánoc v teple vykvetou. Chcete-li spíše květ žluté barvy, ostříhejte na zahrádce z keře několik proutků forzýtie (stačí 10. prosince) a namočte je celé na půl dne v teplé (35 °C) vodě. Po ošetření dejte proutky do vázy s vodou, kterou umístíte v teple. Teplá vodní lázeň pomůže i barborkám z třešní, či trnek.

►◄ Ještě nyní můžete v přírodě najít mnohé druhy rostlin použitelných pro vazačské účely. Suché části rostlin vhodně doplní [nasušené květiny](#) z letního období.

►◄ Před příchodem mrazů si zkontrolujte uskladnění přípravků na ochranu rostlin - tekuté vám nesmí zmrznout, sypké nesmí zvlhnout.

►◄ Prostory s uskladněným ovocem často větrejte, skladované ovoce kontrolujte, plody se znaky napadení hnilobou vybírejte a poškozené likvidujte. Pro vypěstování nových sazenic révy a pro potřebu roubování odeberte ještě před příchodem mrazů réví. Je období rychlení některé zeleniny - ve tmě puky čekanky salátové a na světle pažitku, kadeřavou petržel, mangold. Bezmrazých dnů využijte ke sklizni kadeřávku, růžičkové kapusty, či zimního póru ze záhonů, které jste minulý měsíc zakryli (slámou, chvojím apod.). Nezapomeňte pravidelně kontrolovat uskladněnou zeleninu. Na ochranu proti myším rozmístěte na vhodná místa pastičky s atraktivními (ne však jedovatými) návnadami. Při teplotách nad nulou větrejte hodně pařeniště se zeleninou (zimní endivie apod.).

►◄ Ve dnech, kdy nemrzne, zalijte ještě stálezelené rostliny zvláště tehdy, byl-li podzim sušší. Dřeviny, choulostivější na rozlámání váhou sněhu (jehličnany) svažte.

►◄ Zasněžená zahrada ulevuje zahrádkáři od té pravé fyzické práce a umožňuje mu v klidu se zamyslet nad svými pěstitelskými úspěchy, nad pěstováním v příštím roce, nad potřebou zakoupení potřebných hnojiv, semen a sadbového materiálu.

►◄ Tuto klidnější dobu může pěstitel využít ke studiu literatury (zahrádkářské nakladatelství Květ v časopise Zahrádkář uvádí širokou nabídku knih, videokazet a PC-nosičů) a k návštěvám zahrádkářských školení, kde načerpá nové teoretické poznatky a připraví se na novou vegetační sezonu.

►◄ Je ideální období pro naplánování nových výsadeb místo těch co se neosvědčily. Myslete při tom i na děti při výběru vhodných a [bezpečných rostlin](#).

◀▶ ☀ Ochrana rostlin na zahrádce v listopadu a prosinci:

Uvedený kalendářní přehled je použit s laskavým svolením autora: MUDr. Josefa Horáka ↓

◀▶ U **všech ovocných stromů a keřů** provádíme těsně při opadu listů tzv. **podzimní asanační postřik** bakteriostatickým a fungicidním měďnatým přípravkem. Ošetříme nejen stromy a keře, ale i zbylé opadané listy pod stromy. Takové ošetření např. Kuprikolem 50 je zvláště potřebné u broskvoní, kde podstatně omezí výskyt kadeřavosti v příštím roce, dále výskyt korových nekróz peckovin a navíc účinně zasáhne i proti rozšiřující se chorobě tzv. **suché skvrnitosti listů a plodů peckovin**. Toto houbové onemocnění se během vegetace projevuje skvrnitostí a dírkovitostí listů až jejich opadem, skvrnitostí plodů, odumíráním pupenů a konečně pak nekrózou pletiv, především na jednoletých výhonech kolem odumřelých pupenů. Infekce touto houbou (*Stigmina carpophila*) pak dovede podstatně oslabit kondici a úrodnost stromů, především broskvoní, ale i ostatních peckovin. Právě na podzim, v době opadů listů, mohou vzniknout podmínky příznivé pro infekci letorostů touto houbou přes jizvy po listových stopkách. Optimální pro tuto infekci je častý déšť a příznivé teploty v tomto období. Stačí, když jsou teploty lehce nad nulou (2–3 °C). Samotný postřik provádíme zásadně za suchého počasí, při teplotách nad 7 °C.

◀▶ **Spadlé listy** ze stromů a keřů na podzim **shrabujeme**. Listy napadené minujícími živočišnými škůdci likvidujeme. Pokud jsou napadeny listovými chorobami, zarýváme je do půdy, zakopáváme do země nebo je můžeme i zkompostovat. Podmínkou však je, aby poslední vrstva listů na kompostu byla dokonale překryta vrstvou zeminy nebo jiného materiálu (např. posečené trávy).

◀▶ V první polovině listopadu, nejlépe těsně před podzimními mrazíky, vysazujeme na záhony **česnek**. Je třeba jej před výsadbou vždy **namořit proti vlnovníku česnekovému a proti houbovým chorobám**. Vlnovník je spolehlivě likvidován přípravkem Sulka **obsahující polysulfid vápníku** (5% suspenze, délka moření 6 hodin). [Registrace původní Sulky bohužel skončila, na trhu je však náhrada pod názvem Síra SK 520 nebo Sulka K, či Sulka New.](#) Tyto přípravky jsou vedeny jako hnojivo, obsahují kromě polysulfidu vápníku dusík a bezchlorový draslík. Dle etiket kromě půdního hnojení jsou vhodné i na moření česneku. [Zde stačí k efektu 4% suspenze \(40 ml/1l vody\) a délka moření 6-12 hodin.](#) Znovu je povolen přípravek s účinnou látkou iprodione pod názvem Rovral Aquaflo (stačí 0,4% suspenze a délka moření proti houbovým chorobám 20 minut). Nejdříve moříme stroužky česneku přípravkem [Sulka K nebo Síra SK 520](#) a poté (nikoliv naopak) odděleně moříme proti houbovým chorobám.

◀▶ V listopadu můžeme ničit i **mšici krvavou**, a to tak, že k patám jabloní nasypane **prachové pálené vápno**. V něm uhynou i larvy vlnatky krvavé, které se sem stěhují k přezimování.

◀▶ V této době **odstraňujeme ze zahrady staré a nemocné stromy a keře**. Zvláště radikálně je třeba likvidovat peckoviny postižené virovou šarkou, dále jabloně postižené fytoplazmovou proliferací, stromy postižené chřadnutím hrušní, meruňky a broskvoně se známkami evropské žloutenky peckovin (ESFY) a maliník se známkami fytoplazmové zakrslosti (metlovitosti). Pozor, ze země musíme odstraňovat všechny, dokonce i drobnější kořeny, z nichž by mohly později vyrůst odnože postižené těmito chorobami.

◀▶ Po provedení podzimního asanačního postřiku měďnatým fungicidem **vyčistíme postřikovač a uložíme ho** spolu s ochrannými přípravky **do suché místnosti**, kde teplota přes zimu neklesne pod bod mrazu.

◀▶ V prosinci je většina prací na zahrádce již hotová, přichází doba přípravy na zimu, období bilancování a rozvahy nad úkoly v příštím roce. Je třeba především vyhodnotit průběh vegetace, zhodnotit pěstitelské výsledky a hlavně si uvědomit z hlediska rostlinolékařské ochrany stupeň a rozsah napadení rostlin na zahrádce chorobami a škůdci během vegetace. Na základě tohoto vyhodnocení je zapotřebí si promýšlet a i materiálově zajišťovat případná ochranná opatření v příštím roce.

◀▶ Z ovocných stromů by se měly odstranit **mumifikované moniliozní** nebo i jinak poškozené, zapomenuté **plody**, případně i **zámotky housenek**. Ale především je důležité odstranit všechny opadané plody ležící pod stromy.

◀▶ Před příchodem mrazů zkontrolujeme **uskladnění přípravků na ochranu rostlin**. Práškové přípravky nesmí zvlhnout, tekuté zmrznout. **Prostory** s uskladněným ovocem je třeba **pravidelně větrat a uložené ovoce kontrolovat**. Plody napadené hnilobami ihned odstraňujeme a likvidujeme.

◀▶ Před zimou vždy zkontrolujeme neporušenost **oplocení zahrad**, aby se do nich nedostala zvěř.

Územní sdružení Českého zahrádkářského svazu Olomouc děkuje Všem, kteří poskytli vzorky ovoce a zeleniny pro podzimní výstavu Flora Olomouc a přispěli tak k vytvoření zdařilé expozice a jejímu ocenění.

Územní sdružení Českého zahrádkářského svazu Olomouc děkuje všem účastníkům soutěže a přeje do 13. ročníku v příštím roce a hodně pěstitelských úspěchů.

ÚS Olomouc opakovaně upozorňuje na změnu klubovní místnosti a novou adresu sekretariátu:

**Vchod do klubovní místnosti je v areálu výstaviště Flora, plechovými dveřmi za pavilonem E.
Nová korespondenční adresa ÚS Olomouc:**

**Český zahrádkářský svaz
Územní sdružení Olomouc
Zamenhofova 790
779 00 Olomouc**

Jihomoravský zimní oblastní kurz ČZS 2015-2016:

7.11.2015	9 00	Ing. Libor Dokoupil, Ph.D., MZLU Brno ZF Lednice na Moravě Ústav šlechtění a množení zahradnických rostlin: Košťálové zeleniny
	11 00	Ing. Tomáš Gregor, Ph.D., MZLU Brno, Ústav technologie potravin: Zeleninové saláty jednodruhové a směsné.
21.11.2015	9 00	Anna Vintrlíková, Bylinkářka: Sběr léčivých rostlin v přírodě, jejich zpracování a užití
	11 00	Ing. Blanka Kocourková CSc., MZLU Brno AF Ústav pěstování, šlechtění rostlin a rostlinolékařství: Pěstování léčivých rostlin na zahrádce

**Přednášky budou probíhat v Brně v sále na Křenové 67 (nad ÚR Brno-město, tramvajemi č. 8, 9 a 10, zastávka Masná (druhá od hl. nádraží), nebo trolejbusy 31 a 33, zastávka Čechyňská (druhá od hl. nádraží).
Z autobusového nádraží na Zvonařce je možno dojít pěšky ulicí Čechyňskou nebo tramvají přes hlavní nádraží.**

**Poradenská služba – každou středu, mimo 1. v měsíci, mezi 13,⁰⁰ a 16,⁰⁰ hodinou (na sekretariátě ÚS ČZS)
ZO ČZS si mohou vyzvednout na sekretariátě ÚR ČZS v Olomouci, ulice Zamenhoffova, každou středu, mimo 1. v měsíci:**

- **členské známky na rok 2015 + ke každé známce zdarma „Rukověť zahrádkáře 2015“ + kalendářik ČZS.**
Telefonické dotazy, mimo středu, Vám zodpoví členové ÚS ČZS Olomouc:

Předseda – M. Pazdera, tel.: 605 004 301; e-mail: mirek.pazdera@seznam.cz

tajemník - J.Skarupský, tel.: 605 127 698

hospodář – J. Kačerová, tel.: 775 639 152

Redakce: Vlasta Schubertová, ČZS ÚS Olomouc - konečná úprava

(neprošlo jazykovou úpravou)